

AD 324

ЗАЩИТА НА НАСЕЛЕНИЕТО ОТ БЕДСТВИЯ И АВАРИИ

Приета: Прот. № 4 от 24.09.2010г., изм. прот. 11 от 17.09.2011

Лектор: доц. д-р Радостин Долчинков

АНОТАЦИЯ

В дисциплината "Защита на населението от бедствия и аварии" се дават познания по управление на кризи, структурите на държавните и общински органи и техните задачи в критични ситуации. Описани са основните опасности при природни бедствия, в промишлеността, при радиационно опасни аварии. Студентите се запознават с действията на органите за управление и адекватното поведение на засегнатото население. Разгледани са принципите на работа и основните

Положилите успешно изпит получават познания и възможности за реализация в различни управленски и административни звена в структурите на Министерството на вътрешните работи, Министерството на отбраната, областните и общински администрации, както и за експертна дейност в държавни и частни фирми, политически и обществени организации.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

Дисциплината "Защита на населението от бедствия и аварии" има за цел:

- да формира у студентите организационни умения и компетенции за защита при бедствия;
- да се актуализират съдържанието и основните понятия, свързани със защитата при бедствия, според българското и европейското законодателство.

Задачите на дисциплината са:

- да представи същността и измеренията на бедствията Като проблем на съвремието;
- да формира знания и умения за интегриране на съвременни решения, информационни технологии и научно-технически методи за превенция на бедствията.

ПРЕДПОСТАВКИ

Дисциплината не изисква предварителна подготовка освен общообразователната.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение				задочно обучение			
			л	с	у	общ	л	с	у	общ
Публична администрация	Избираема	3	30			30	30			30

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

Тема 1. Природни бедствия, аварии и катастрофи. Дефиниции и класификации. Обща характеристика на природните и антропогенните екологични катастрофи. Елементи на прогнозирането на природни бедствия и катастрофи.

Тема 2. Правни основи на Националната система за управление при кризи- понятия, цели и задачи на Гражданската защита, органи за управление при кризи, сили и средства. История на Гражданска защита. Основни дати и събития в най-новата история на Гражданска защита.

Тема 3. Превантивна дейност за защита при бедствия – видове комплекси от мероприятия. Планиране и прогнозиране на възможни кризи. Национална програма за защита при бедствия. Годишни планове.

Тема 4. Единна спасителна система. Дейности по защитата на населението. Основни съставни части на Единната спасителна система- звена, служби и структури. Характеристика, основни задачи.

Тема 5. Основни съставни части на Единната спасителна система. Организационна структура на МВР. Организационна структура на Главна дирекция „Гражданска защита“.

Тема 6. Национален план за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи. Областни и общински планове за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи.

Тема 7. Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112.

Тема 8. Националната система за ранно предупреждение и оповестяване. Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението.

Тема 9. Националната система за ранно предупреждение и оповестяване. Системата за ранно предупреждение и оповестяване на органите на изпълнителната власт и на съставните части на Единната спасителна система.

Тема 10. Оперативни комуникационно-информационни центрове –предназначение, устройство и дейност.

Тема 11. Интегрирана информационна система – предназначение, цел и видове подсистеми.

Тема 12. Аварийно-спасителни отряди при възникване на бедствия. Доброволни формирования за защита при бедствия. Подпомагане и възстановяване при бедствия. Междуетатна комисия за възстановяване и подпомагане.

Тема 13. Участие и съдействие на физическите лица при бедствия –права и задължения. Участие и съдействие на еднолични лица и еднолични търговци –превантивни мерки и действия при възникване на авария.

Тема 14. Понятия за бедствено положение и кризисно положение – случаи на обявяване, правомощия и дейности на длъжностните лица. Функции на органите на изпълнителната власт по защитата при бедствия.

Тема 15. Ред и действия за осъществяване на спасителни и неотложно-възстановителни работи от ГД "ГЗ", и дирекциите ГЗ в областите. Ресурсно осигуряване на действията на населението при овладяване на кризи.

Тема 16. Разработване на план за СНАВР. Общи положения, цел, поддържане на постоянна готовност за действия при БАК, оповестяване и др.

Тема 17. Специфика на бедствията, характерни за територията на Р. България. Център за аерокосмическо наблюдение.

Тема 18. ТЕТРА-мобилни комуникации от ново поколение – основни изисквания, сигурност, надежност, бързина. Услуги в ТЕТРА .

Тема 19. Радиоактивно замърсяване на околната среда. Поразяващи фактори в АЕЦ. Радиационни увреждания. Аварийно- спасителни дейности при аварии с изтичане на радиоактивни вещества. Профилактика. Правила за поведение на населението и защита. План за действия при авария в АЕЦ или трансгранични радиоактивни замърсявания.

Тема 20. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от свлачища и наводнения. Директива на Европейския парламент за оценка и управление на риска от наводнения-25.04.2007 г. План за действие при наводнения.

Тема 21. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от полски и горски пожари. План за действия при горски пожари.

Тема 22. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от снегонавявания, обледявания и лавини. План за действия.

Тема 23. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, преодоляване на последствията от транспортни аварии и катастрофи.

Тема 24. Силни ветрове, смерч, бури и урагани – причини за възникването им, възможни последствия, превантивни мерки за защита, правила за поведение и действие.

Тема 25. Промислени аварии. Характеристика на отровните химични вещества. Правила за действие и защита. План за действия при аварии и катастрофи в промислени обекти, застрашаващи живота на хората.

Тема 26. Пожар в сградата. Пожари в предприятия, работещи с взривоопасни, леснозапалими и горими течности. Превантивни мерки. Основни методи и средства за гасене на пожари. Поведение и действия при пожар.

Тема 27. Мълнии. Електрически процеси в атмосферата. Мълниезащитни уредби. Поведение и действие при гръмотевична буря.

Тема 28. Земетресения. Физична същност. Сеизмични вълни. Катастрофални последствия на земетресенията – поразяващи фактори и вторични поражения.

Тема 29. Земетресения. Зони на сеизмична опасност в България. Оценка на силата на земетресенията - макросеизмична скала на Медведев-Шпонхоер-Карник и магнитудна скала на Рихтер. Европейска макросеизмична скала EMS-98. Правила за действие преди, по време и след земетресението.

Тема 30. Въздушна опасност. Поведение и действия на населението при подаване на сигнали на Гражданска защита.

Тема 31. Индивидуални и колективни средства за защита на населението- предназначение, видове, използване и поддръжка.

Тема32. Методи и средства за оказване на първа долекарска помощ на пострадали при бедствие: при нарушения в дишането, наранявания, счупвания, кръвотечение, измръзвания, изгарания и др.

КУРСОВА РАБОТА

Студентите изпълняват индивидуални задачи, като разработват реферати по зададени от преподавателя теми. Разработките са обвързани с анализи на ситуации и прилагане на норми и документи за природни бедствия, аварии и катастрофи за определени райони и населении

места. Защитата се провежда в края на семестъра. Студентите получават текуща оценка, с която влизат на семестриален изпит.

ТЕМИ за РЕФЕРАТИ

1. Природни бедствия, аварии и катастрофи. Дефиниции и класификации. Обща характеристика на природните и антропогенните екологични катастрофи. Елементи на прогнозирането на природни бедствия и катастрофи.
2. Правни основи на Националната система за управление при кризи- понятия, цели и задачи на Гражданската защита, органи за управление при кризи, сили и средства.
3. История на Гражданска защита. Основни дати и събития в най-новата история на Гражданска защита.
4. Превантивна дейност за защита при бедствия – видове комплекси от мероприятия. Планиране и прогнозиране на възможни кризи.
5. Национална програма за защита при бедствия –цел, съдържание, основни моменти. Годишни планове – приоритет, цел и съдържание.
6. Дейности по защитата на населението. Единна спасителна система.
7. Основни съставни части на Единната спасителна система- звена, служби и структури. Характеристика, основни задачи.
8. Основни съставни части на Единната спасителна система. Организационна структура на МВР.
9. Основни съставни части на Единната спасителна система. Организационна структура на Главна дирекция „Гражданска защита“.
10. Национален план за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи.
11. Областни и общински планове за провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи.
12. Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112.
13. Националната система за ранно предупреждение и оповестяване. Системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението.
14. Националната система за ранно предупреждение и оповестяване. Системата за ранно предупреждение и оповестяване на органите на изпълнителната власт и на съставните части на Единната спасителна система.
15. Оперативни комуникационно-информационни центрове –предназначение, устройство и дейност.
16. Интегрирана информационна система – предназначение, цел и видове подсистеми.
17. Аварийно-спасителни отряди при възникване на бедствия.
18. Доброволни формирания за защита при бедствия.
19. Подпомагане и възстановяване при бедствия. Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане.
20. Участие и съдействие на физическите лица при бедствия –права и задължения.
21. Участие и съдействие на еднолични лица и еднолични търговци –превантивни мерки и действия при възникване на авария.
22. Понятия за бедствено положение и кризисно положение – случаи на обявяване, правомощия и дейности на длъжностните лица.
23. Функции на органите на изпълнителната власт по защитата при бедствия.
24. Ресурсно осигуряване на действията на населението при овладяване на кризи.
25. Ред и действия за осъществяване на спасителни и неотложно-възстановителни работи от ГД "ГЗ", и дирекциите ГЗ в областите.

26. Разработване на план за СНАВР.Общи положения, цел, поддържане на постоянна готовност за действия при БАК, оповестяване и др.
27. Специфика на бедствията, характерни за територията на Р България. Център за аерокосмическо наблюдение.
28. ТЕТРА-мобилни комуникации от ново поколение – основни изисквания, сигурност, надежност, бързина. Услуги в ТЕТРА .
29. Радиоактивно замърсяване на околната среда. Поразяващи фактори в АЕЦ. Радиационни увреждания. Аварийно- спасителни дейности при аварии с изтичане на радиоактивни вещества. Профилактика. Правила за поведение на населението и защита. План за действия при авария в АЕЦ или трансгранични радиоактивни замърсявания.
30. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от свлачища и наводнения. Директива на Европейския парламент за оценка и управление на риска от наводнения-25.04.2007 г. План за действие при наводнения.
31. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от полски и горски пожари. План за действия при горски пожари.
32. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от снегонавявания, обледявания и лавини. План за действия.
33. Управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, преодоляване на последствията от транспортни аварии и катастрофи.
34. Силни ветрове, смерч, бури и урагани – причини за възникването им, възможни последствия, превантивни мерки за защита, правила за поведение и действие.
35. Промислени аварии. Характеристика на отровните химични вещества. Правила за действие и защита. План за действия при аварии и катастрофи в промислени обекти, застрашаващи живота на хората.
36. Пожар в сградата. Пожари в предприятия, работещи с взривоопасни, леснозапалими и горими течности. Превантивни мерки. Основни методи и средства за гасене на пожари. Поведение и действия при пожар.
37. Мълнии. Електрически процеси в атмосферата. Мълниезащитни уредби. Поведение и действие при гръмотевична буря.
38. Земетресения. Физична същност. Сеизмични вълни. Катастрофални последствия на земетресенията – поразяващи фактори и вторични поражения.
39. Земетресения. Зони на сеизмична опасност в България. Оценка на силата на земетресенията - макросеизмична скала на Медведев-Шпонхоер-Карник и магнитудна скала на Рихтер. Европейска макросеизмична скала EMS-98. Правила за действие преди, по време и след земетресението.
40. Земетресения. Държавна политика за защита на населението при земетресение. Локални и строителни дадености, които увеличават сеизмичния риск. План за действие при земетресение.
41. Въздушна опасност. Поведение и действия на населението при подаване на сигнали на Гражданска защита.
42. Индивидуални и колективни средства за защита на населението- предназначение, видове, използване и поддръжка.

43. Методи и средства за оказване на първа долекарска помощ на пострадали при бедствие: при нарушения в дишането, наранявания, счупвания, кръвотечение, измръзвания, изгарания и др.

МЕТОДИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

Знанията и уменията на студентите се оценяват чрез семестриален изпит, който е писмен. Разработват се два въпроса – единият засяга понятия, структура, цели и задачи на Гражданската защита, органи за управление при кризи, а другият е свързан с управление на формиранията и ресурсите при предотвратяване, овладяване и преодоляване на последствията от природни бедствия, аварии и катастрофи. Отговорите трябва да са изчерпателни от фактическа гледна точка, да са логично подредени и да са направени на добър български език. Окончателната оценка се формира, като се взема в предвид и текущата оценка от защитата на рефератите.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

А. НОРМАТИВНИ ДОКУМЕНТИ

1. Конституция на Република България - Обн., ДВ, бр. 56 от 13.07.1991 г., в сила от 13.07.1991 г., изм. и доп. бр. 12 от 6.02.2007 г.
2. Закон за отбраната и Въоръжените сили на Р. България- Обн. ДВ. бр.35 от 12 Май 2009г., изм. ДВ. бр.16 от 26 Февруари 2010 г.
3. Закон за Министерството на вътрешните работи, обн.в ДВ бр.17 от 24.02.2006, изм. ДВ бр. 23 от 22.03.2011.
4. Закон за администрацията – ДВ, бр. 130/ 5.11.1998 г., бр. 69 от 8.09.2011 г., в сила от 8.09.2011 г.
5. Закон за местното самоуправление и местната администрация – Обн. ДВ, бр. 77/ 17.09.1991, изм. ДВ. бр.57 от 26 Юли 2011 г.
6. Закон за управление при кризи – ДВ, бр. 19/ 01.03.2005., доп.,бр.78 от 28 септември 2007 г.
7. Закон за защита при бедствия– ДВ, бр. 102/2006 г., изм., бр. 41 от 22.05.2007 г., изм. и доп., бр. 113 от 28.12.2007 г., в сила от 1.01.2008 г.,изм. ДВ бр.93 от 24 ноември 2009г, изм. ДВ бр.80 от 14.10.2011г.
8. Закон за административните нарушения и наказания- ОБН. - ДВ, БР. 33 от 2011 г., в сила от 27.05.2011 г.
9. Административно процесуален кодекс - Обн. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.39 от 20 Май 2011 г.
10. Закон за опазване на околната среда – обн. ДВ бр.91 от25.09.2002 г., изм. ДВ бр. 47 от 23.06.2009
11. Устройствен правилник на МС и на неговата администрация, ДВ, бр. 103, 1999, изм. бр. 4, 2000.
12. Военна стратегия на Република България – Научна конференция, София, 2010 г.
13. Бяла книга на отбраната и Въоръжените сили на Р. България, ВИ, С., 2002.
14. Правилник за организация и дейността на НС, ДВ, бр. 44, 1997., изм. бр. 89, 1997., изм. и доп. Бр. 27, 1998., бр. 17, 2000., обнародван в Държавен вестник, бр. 58 от 27 юли 2009, извънреден.
15. Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, ратифицирана с Указ в сила от 16.03.1983г., обн., ДВ, бр. 38 от 3.05.2005 г
16. Конвенция за оперативното уведомяване при ядрена авария, ратифицирана с Указ, в сила от 22.10.1986г.
17. Конвенция за помощ в случай на ядрена авария или радиационна аварийна обстановка, ратифицирана с Указ, в сила от 26.02.1987г.

18. Европейска конвенция за международен превоз на опасни товари по шосе, ретифицирана с Указ, в сила от 1995г.
19. Наредба № Из-1971 от 29 Октомври 2009 г. за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар
20. Сборник нормативни актове по противопожарна охрана "Нова звезда", С., 2006.
21. Наредба I-209/22.11.2004 г. За правилата и нормите за пожарна и аварийна безопасност на обектите в експлоатация.
22. Инструкция 2 от 18.07.2007 г. за реда за осъществяване на операции по издирване и спасяване от Главна дирекция "Национална служба "Гражданска защита", Издадена от министъра на държавната политика при бедствия и аварии, обн., ДВ, бр. 62 от 31.07.2007 г., в сила от 4.08.2007 г.
23. Инструкция 3 от 18.07.2007 г. за реда за осъществяване на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи при бедствия Издадена от министъра на държавната политика при бедствия и аварии, обн., ДВ, бр. 62 от 31.07.2007 г., в сила от 4.08.2007 г.
24. НАРЕДБА за аварийно планиране и аварийна готовност при ядрена и радиационна авария, Приета с ПМС № 189 от 30.07.2004 г., обн., ДВ, бр. 71 от 13.08.2004 г.
25. Наредба №13-809 от 13.04.2010 г. за реда за осъществяване на превантивна дейност от органите за пожарна безопасност и спасяване на МВР

Б. ЛИТЕРАТУРА

1. Богоев И. Пожарогасители. Дунав прес, Русе, 2008.
2. Драганов, Христо, Боян Илиев и Камен Каменов, Управление на риска, Прециз М, 2005.
3. Димитров С. Евакуация на хора при пожар от помещения и сгради. Албатрос, В., 2007
4. Костов, Е. Правна защита на околната среда при бедствия и аварии. ВСУ, 2007.
5. Костов, Е. Противопожарно право, ВСУ, 2008.
6. Мардиросян, Г., „Екокатастрофи“, ИК „Ванеса“, София, 1995.
7. Романова, Хр., Бедствени ситуации и медицинско осигуряване“, Колор Принт, Варна, 2010.
8. Салтиров, Д. Държавна администрация и местно самоуправление. УИ, Ш., 2006.
9. Сандев, Г., и др. Гражданска защитата на населението. УИ, Ш., 2003.
10. Томов, В. Индуриална и екологична сигурност. В, ВСУ, 2003.
11. Томов, В. Аварийно-спасителна техника. В, ВСУ, 2004.
12. Томов, В. Теория на риска. Анализ и оценка на риска в производството. Р., РУ, 2003.
13. <http://www.mdpba.government.bg/bedstvia-avarii/earthquakes-protection-bg>